ӘБДІЖӘДІЛҚЫЗЫ ЖИДЕГҮЛ

1965 жылы 1 қаңтарда Жамбыл облысы, Байзақ ауданында Аманкелді ауылындағы Жаңатұрмыс елді мекенінде дүниеге келген.

1982 жылы Жамбыл облысы, Байзақ ауда-ны, Аманкелді ауылындағы Аманкелді орта мектебін үздік бітірді.

1983 жылы С.М. Киров атындағы ҚазМУ-дің журналистика факультетіне түсіп, 1988 жылы үздік тәмамдады.

1988 жылы Қазақ радиосының ақпарат бас редакциясында журналистік қызметін бастады.

1989 жылдан Қазақ радиосының тікелей эфирдегі «Тәулік тынысы» бағдарламасының жүргізуші-комментаторы болды.

1998 жылы «Хабар» радиосы ақпарат қызметі бас редакторының орынбасары болып қызмет етті. Сол жылы бір мезгілде Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің журналистика факультетінде 0,25 жүктемемен аға оқытушы қызметін атқарды.

1999 жылдан бастап Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің журналистика факультетіне дәріскер болып, толыққанды қызметке кірісті. Бүгінгі күнге дейін Ж. Әбдіжәділқызы өзі түлеп ұшқан ұяда ұстаздық етіп келеді. 2002 жылы ***«Тікелей эфир табиғаты және кәсіби шеберлікті шыңдау проблемалары»*** деген тақырыпта кандидаттық диссертациясын қорғады.

Ж. Әбдіжәділқызы – Баспасөз және электронды БАҚ кафедрасының доценті, филология ғылымдарының кандидаты.

Зерттеу саласы: Қазақстан ақпарат кеңістігіндегі журналистік зерттеу проблемалары: факті, ақпарат, шындық ұғымдары. Тыйым салынған ақпараттар тізбегі. Айғақ болып табылатын ақпараттарды алу тәсілдері мен ұсыну қисындары. Журналистік зерттеу аясындағы сөз бостандығын иелену тәсілдері. Журналистік зерттеу аясындағы ұлттық көзқарас пен мемлекеттік мүдде. Журналистік зерттеудің психологиялық аспектілері. Журналистік зерттеу аясындағы қоғамдық пікір мен жеке көзқарас, дәлелдер мен деректер. Фактілерді іріктеу әдістері және фактілер сабақтастығы. Журналистік зерттеу аясындағы шығармашылық шеберлік пен кәсіби деңгей.

Ұлттық, халықаралық наградалары:

1990 жылы кәсіби деңгейі жоғары тікелей эфир жүргізушісі ретінде Қазақстан Журналистер Одағы сыйлығының лауреаты атағын иеленді.

2004 жылы «Журналистика саласындағы ең үздік оқу құралы үшін» Қазақстан Журналистер Одағының арнаулы дипломымен марапатталды. 2011 жылы Қазақ радиосының 90 жылдығына орай «Қазақ радиосының үздігі» төс белгісімен марапатталды.

СТИКА

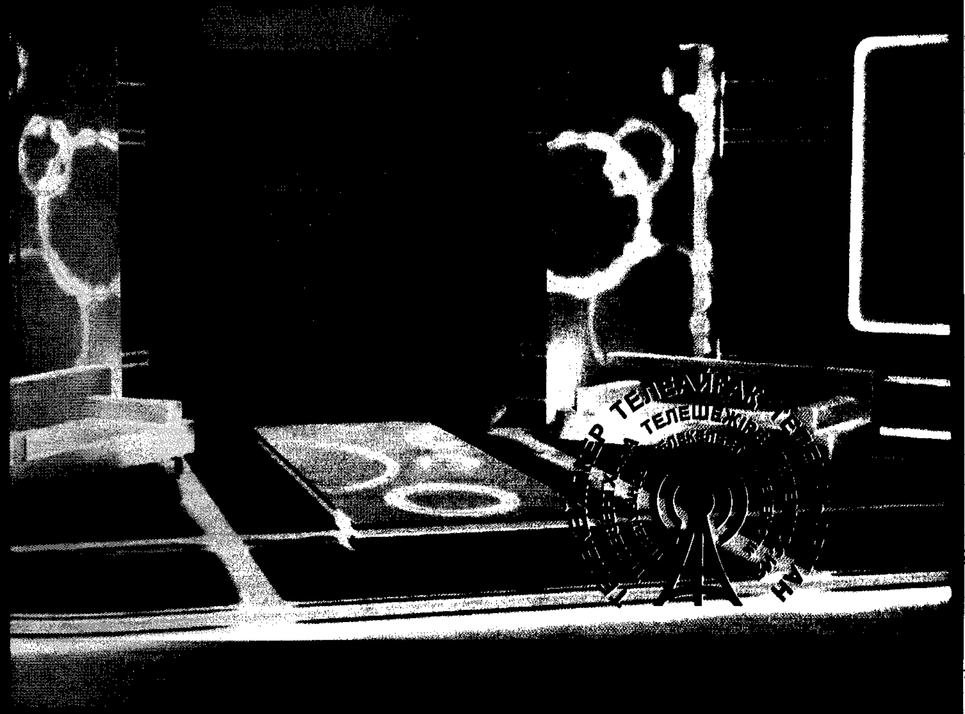

ТЕЛЕЖУРНАЛИСТИКА

Оқу құралы

ҚАЗАҚ УНИВЕРСИТЕТІ БАСПА ҮЙІ

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Ж. Әбдіжәділқызы

ТЕЛЕЖУРНАЛИСТИКА

Оқу құралы

Алматы
«Қазақ университеті»
2018

ӘОЖ 070
КБЖ 76.032
Ә 14

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті журналистика факультетінің Ғылыми кеңесі және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған (№7 хаттама 5 шілде 2018 жыл); «5В050400-журналистика» мамандығы бойынша оқытын жоғары оқу орындары студенттеріне арналған оқу құралы ретінде әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің жанындағы Республикалық оқу-әдістемелік кеңесінің оқу-әдістемелік бірлестігі мәжілісінің шешімімен (№2 хаттама 7 маусым 2018 жыл) ұсынылған

Пікір жазғандар:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Н. Омашев***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Б. Жақып***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***К. Қамзин***

Әбдіжәділқызы Ж.
Ә 14 Тележурналистика: оқу құралы / Ж. Әбдіжәділқызы – Алматы: Қазақ университеті, 2018. – 154 б.
ISBN 978-601-04-3619-0

Тележурналистика деп аталатын бұл оқу құралында тележурналистиканың табиғаты мен өзіндік ерекшеліктері, атқаратын функциялары мен даму бағыттары, қазіргі заманғы сипаты, атап айтқанда, телеарналардың құрылымдық жүйесі, жұмысты ұйымдастыру принциптері мен телебағдарламаларды бағалау критерийлері баяндалады. Сонымен қатар тележурналистиканың жанрлары мен ишіндері, бейнелеуші құралдары, теледидардағы сөйлеу техникасы, тележүргізуші шеберлігі мен тележурналист имиджі, шығармашылық шеберлікті шыңдау қисындары қарастырылады.

Кітап студенттерге, ғалымдар мен оқытушыларға және тележурналистика саласында қызмет ететін мамандарға арналған.

ӘОЖ 070
КБЖ 76.032

ISBN 978-601-04-3619-0

© Әбдіжәділқызы Ж., 2018
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2018

АЛҒЫ СӨЗ

Тележурналистика – көрерменнің көзайымына айналған көгілдір экран ғана емес, ол шын мәнінде өнер мен журналистиканың, яғни ақпарат пен музыканың, саясат пен әлеуметтің, БАҚ пен бұқараның, өмірлік құбылыстар мен технологиялық мүмкіндіктердің ұшан теңіз деңгейде ұштастыратын, алмағайып шапшаңдықпен астастыратын шеті де, шегі де жоқ алып мұхит тәрізді таңғажайып тылсым дүние. Осынау пышақтың қырындай шағын кітаптың ішінде сол ғаламат бір әлемнің қыр-сырын түгел қамту екі тұрғыда мүмкін емес. Біріншіден, тележурналистикаға қатысты бүкіл саланы сан қырлы ракурсте қарастыруды оқулықтың көлемі де, шеңбер аумағы да көтермейді. Екіншіден, ай, жыл, тіпті күн емес, сағат сайын, сәт санап қарыштап дамып бара жатқан ақпараттық технология аясындағы тележурналистиканың мүмкіндіктері мен құпияларын зерттеп, зерделеу тоқтамайтын, әрдайым алға баса беретін үздіксіз даму үстіндегі процесс. Бұл еңбекте тележурналистиканың негізгі кәсіби заңдылықтары мен өзекті мәселелерін, заманауи жаңашыл әдіс-тәсілдерін, шығармашылық-техникалық принциптері мен даму тенденцияларын қамтуды көздедік. Дәл осы арада бірден айта кету керек, мұнда тележурналистиканың тарихы сөз болған жоқ. Себебі тележурналистика тарихы профессор Құдайберген Тұрсынның еңбектерінде егжей-тегжейлі қарастырылған. Сондықтан да бұл оқу құралы ұлттық тележурналистиканың теориялық негіздерін және телеақпарат кеңістігіндегі эфирлік материалдарды кәсіби деңгей мен шығармашылық шеберлік тұрғысынан сараптау арқылы дәйектеуге арналады. Кітапқа «ТЕЛЕЖУРНАЛИСТИКА ТУРАЛЫ ТҰЖЫРЫМДАР» деген тақырыппен жүз автордың ғылыми тұжырымы (оқу құралын жазу барысындағы

«Жүйріктен жүйрік озар жарысқанда»
(байқау жеңімпаздарымен)
02.03.2018 жыл

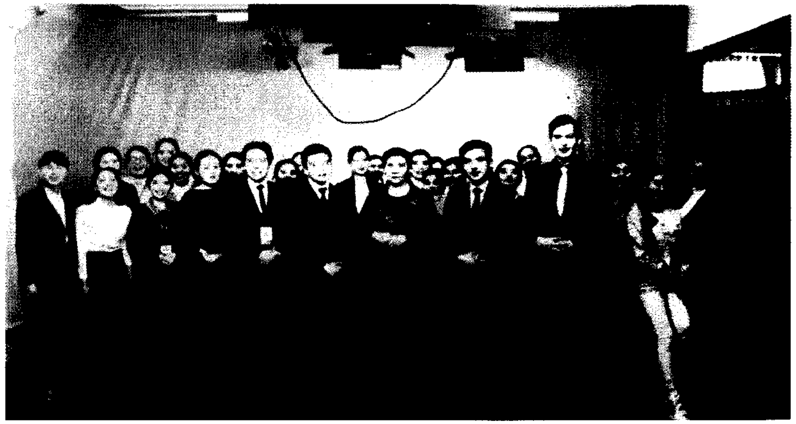

М. Барманқұлов атындағы
«Телезертхана» үйірмесінің телестудиядағы түсірілімінен
2018 жыл

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ 3

КІРІСПЕ 5

І тарау. ТЕЛЕВИЗИЯЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКАНЫҢ АҚПАРАТ КЕҢІСТІГІНДЕГІ АЛАТЫН ОРНЫ 10
1.1.Телевизиялық журналистиканың өзіндік ерекшеліктері 10
1.2. Телевизиялық журналистика функциялары 18
1.3. Телевизиялық журналистиканың жанрлары 23
1.4. Тележурналистиканың пішіндері 35

ІІ тарау. ТЕЛЕВИЗИЯЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКА ТАБИҒАТЫ 40
2.1. Телевизиялық журналистиканың бейнелеуші құралдары және тележурналистикадағы режиссура.. 40
2.2. Телевизиялық сценарий 46
2.3. Теледидардағы мамандықтар 52
2.4. Тележурналист имиджі 78

ІІІ тарау. ТЕЛЕЖУРНАЛИСТИКАНЫҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.. 86
3.1. Теледидардағы тікелей эфир 86
3.2 . Телеформат және телеаудитория 93
3.3. Тележурналистикадағы интербелсенділік, конвергенттілік, аутсорсингтік құбылыстар 103
3.4. Әлемдік және ұлттық телевизияның даму бағыттары.. 111

ҚОРЫТЫНДЫ 117

БИБЛИОГРАФИЯЛЫҚ ТІЗІМ 128

ТЕЛЕЖУРНАЛИСТИКА ТУРАЛЫ ТҰЖЫРЫМДАР 131

ҚОСЫМША 143
Тележурналистика сөздігі. Телесөздік.. 143
Пайдалы кеңестер 148
Фотошежіре.. 149

Оқу басылымы

Әбдіжәділқызы Жидегүл

ТЕЛЕЖУРНАЛИСТИКА

Оқу құралы

Редакторы *Г. Ыбырайқызы*
Компьютерде беттеген *Н. Базарбаева*
Мұқабасын безендірген *Ғ. Қалиева*

Мұқабаны безендіруде сурет
https://pravlife.org/ru сайтынан алынды.

ИБ №12275
Басуға 26.09.2018 жылы қол қойылды. Пішімі.
Көлемі 9,75 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылым. Тапсырыс №6007.
Таралымы 100 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.